

Dr. Herman Klouten

De 9 regionale Inspekties Milieuhygiëne bestaan 25 jaar. Reden om dit jubileum te vieren in de Ridderzaal met minister Nijpels, want de inspecteurs Milieuhygiëne zijn de ogen en oren en vaak ook de handen van de milieuminister. In dit kader werd de milieuprijs 1987 uitgereikt door koningin Beatrix aan de gemeente Eindhoven. De andere kandidaten waren de gemeenten Smallingerland en Etten-Leur.

Een nietszeggende videofilm over de kandidaten werd in de Ridderzaal vertoond met een kommentaar waaraan Radio 3-programma's van Veronica niet kunnen tippen.

25 JAAR MILIEUTOEZICHT IN NOORD-NEDERLAND

Jan Abrahamse

Sinds 1969 is Dr. Herman Klouten (57) hoofd van de Regionale Inspectie Milieuhygiëne in Friesland, Groningen en Drente. Hij studeerde chemie in Groningen, promoveerde op het nog steeds actuele biochemische onderwerp: De invloed van straling op de menselijke huid, werkte bij TNO, op diverse laboratoria in de V.S. en aan de RU te Groningen. In het jaarverslag 1986 staat over de Inspek-

tie Milieuhygiëne Noord oa. het volgende: Het zwaartepunt van de werkzaamheden van de Inspectie Milieuhygiëne Noord verschuift steeds meer van advisering over de vergunningaanvragen naar zaken als intensivering van het bestuurlijk overleg, een grotere bemoeienis met de problematiek van de bodemverontreiniging en chemisch afval en het vervullen van een actievere rol in het stimuleren van milieu-uitvoeringsprogram-

ma's en intergemeentelijke samenwerking. Daarnaast speelt de inspectie een rol in het opzetten van en deelnemen aan cursussen die een verhoging van het kennisniveau beogen van de ambtenaren die met de uitvoering van de handhaving van de milieuwetgeving zijn belast.

Taken

De specifieke taken van de regionale Inspek-

tie Milieuhygiëne zijn het beschermen van de kwaliteit van het fysieke milieu met het oog op de mens, de flora en de fauna tegen de achtergrond van de inpasbaarheid van het menselijk handelen in een stelsel van evenwicht van mens en natuurlijk milieu.

De operationele doelstelling luidt: Het bevorderen van een verantwoord milieuhygiënisch bestuur en beheer. De inspectie heeft daarvoor op grond van de Gezondheidswet en de verschillende milieuwetten een aantal nauw met elkaar samenhangende taken gekregen, zoals:

1 *Handhaven van de wettelijke voorschriften:* Dit gebeurt door de naleving van wettelijke bepalingen te controleren, provincies en gemeenten te stimuleren de milieuwetten goed toe te passen, provincies, gemeenten en andere instanties bij de introductie van nieuwe milieuwetgeving te begeleiden, het milieubeleid van de lagere overheden te toetsen aan de algemene uitgangspunten voor het nationale milieubeleid en zondig corrigerende maatregelen te nemen in de administratiefrechtelijke sfeer.

2 *Adviseren van overheidsinstanties:* In veel milieuwetten is de regionale inspecteur ook aangewezen als algemeen adviseur. In deze kwaliteit beoordeelt hij bijvoorbeeld een bedrijf, dat een milieuvergunning aanvraagt, op milieuhygiënische aspecten en brengt daarover advies uit aan gemeentebesturen. Ook maakt hij deel uit van allerlei gemeentelijke en provinciale adviescommissies en kan hij op eigen initiatief adviezen uitbrengen aan gemeente- en provinciebesturen.

3 *Adviseren en informeren van het eigen departement:* De kennis binnen de inspectie kan worden gebruikt bij het voorbereiden van het departementale beleid en bij de evaluatie van de beleidsvoering. Verder brengt de inspectie belangrijke milieuhygiënische incidenten en ontwikkelingen onder de aandacht van de departementale leiding.

4 *Optreden in de sfeer van het strafrecht:* Bij gekonstateerde overtreding van wettelijke voorschriften kunnen medewerkers van de regionale inspectie procesverbaal opmaken.

5 *De toestand van het milieu onderzoeken:* De inspectie kan op eigen initiatief onderzoek doen of laten doen naar bepaalde aspecten van een milieusituatie als daarmee de toezicht- en adviestaken onderbouwd kunnen worden.

6 *Algemene dienstverlening:* Hieronder vallen vormen van dienstverlening aan particulieren, overheidsinstanties en andere instellingen, zoals het geven van voorlichting over milieubeleid en milieuhygiënische problemen, verstrekken van informatie, behan-

delen van klachten, bijdragen geven aan het onderwijs, hulp verlenen bij subsidie-aanvragen voor maatregelen die milieuverontreiniging beperken.

Verschuivingen

Zijn er in de 25 jaar verschuivingen geweest in de taakstelling van de Inspectie?

De Inspectie heeft de laatste jaren veel nadruk gelegd op het handhaven van de wettelijke voorschriften. Er is nu minder ruimte voor advisering in het kader van de regel- en wetgeving, met name ten aanzien van de Hinderwet in de richting van de gemeenten. Daarnaast hebben de provincies een aanzienlijk aantal taken op het gebied van het milieubeheer gekregen, onder meer voor het afvalstoffenbeheer, beheer verontreinigd oppervlaktewater, luchtverontreiniging en geluidhinder. Er is een verschuiving opgetreden van advisering over individuele zaken naar algemene advisering en handhaving van de milieuwetgeving en bevordering van planmatige aanpak door lagere overheden. Er is ook een goed overleg over milieubeheer met andere rijksdiensten zoals Rijkswaterstaat, Directie Landbouw, Natuur en Recreatie. De Inspectie funktioneert ook in partnership-projecten, waarbij contact wordt gezocht met de provinciale en gemeentelijke overheid, bv. op het gebied van (klein) chemisch afval. Zo is er een aantal proefprojecten gestart onder andere door de gemeente Groningen met een aantal omliggende gemeenten, maar ook in Noord-Friesland, Zuidwest-Friesland, Noordoost-Groningen, Westerkwartier en Drents. Andere regio's volgen op een later tijdstip. De Inspectie is niet alleen een dienst die, als het nodig is, de overheden op hun vingers tikt, maar probeert in goed overleg tot verantwoorde milieuhygiënische oplossingen te komen en intergemeentelijke samenwerking te stimuleren.

Wanneer de gemeenten en provincies meer taken krijgen op het gebied van milieuhygiëne, kan men zich afvragen wie deze overheden controleert.

Bij de Hinderwet is dat de rijksoverheid. Ook met de provincies heeft zich een goed samenspel ontwikkeld. Men kan stellen dat anno 1987 de opbouw van de provinciale apparaten op gebied van milieubeheer min of meer voltooid is.

Bedrijven moeten aan zelfcontrole doen. Wat verstaat men daaronder, want wie controleert het bedrijf, denk bv. aan North Refinery in Delfzijl?

Dat is een slecht voorbeeld, want wat daar gebeurd is kan niet.

Maar bij Aldel, Akzo, NAM en elektriciteitscentrales is veel gedaan aan de interne milieuzorg. Het toezicht daarop gebeurt door de vergunningverlenende instantie en dat is voor de grote bedrijven de provincie.

Water

Wat zijn de afgelopen 25 jaar in Noord-Nederland grote milieuhygiënische problemen geweest ten aanzien van waterverontreiniging?

De verontreiniging van oppervlaktewater in de Oostgroningshe kanalen en de Dollard door de aardappelmeelindustrie (AVEBE). In het grootste watergebied, de Waddenzee, Eems en Dollard, zijn we niet de eerst aangegeven instantie om daar toezicht uit te oefenen, dat zijn Rijkswaterstaat en Natuur en Milieu en Faunabeheer. Wel houden we toezicht op het milieubeheer op de eilanden, bv. ten aanzien van het huishoudelijk afval en de uitvoering van de Hinderwet. Het toezicht op de lozing van het veenkoloniale afvalwater en de effecten daarvan berust bij rijk en provincie, want voor de Wet Verontreiniging Oppervlaktewateren is de provincie de vergunningverlenende instantie en op rijkswater is dat Rijkswaterstaat.

De Inspectie speelt wel een heel concrete rol bij de problemen rond de drinkwatervoorziening in Drente en de verontreiniging van het grondwater door dichloorpropaan, omdat wij toezicht houden op de kwaliteit van drinkwater.

De laatste jaren hoor ik nauwelijks meer iets van botulisme in het Friese merengebied. Betekent dat dat de waterkwaliteit daar verbeterd is?

Botulisme treedt op in perioden van warm, broeierig weer. Anaerobe (zuurstofarme) omstandigheden bevorderen de overleving van de sporen, die zich vermeerderen en de giftige toxines vormen in een dierlijk lichaam. Verbetering van de waterkwaliteit heeft mogelijk een gunstig effect op vermindering van het botulisme.

Het is ondenkbaar dat over 10 jaar de bodem schoon is.

Dat geldt niet voor de bodemverontreiniging. Ik denk bv. aan het grote hete hangijzer A.Agrunol.

Dit is een geval van bodemverontreiniging van zeer grote omvang, de grootste in Noord-Nederland. De uitvoering van de bodem-

sanering is in handen van de provincie, maar het Ministerie en de Inspektie spelen er sterk in mee vanwege de grote financiële consequenties voor het Rijk.

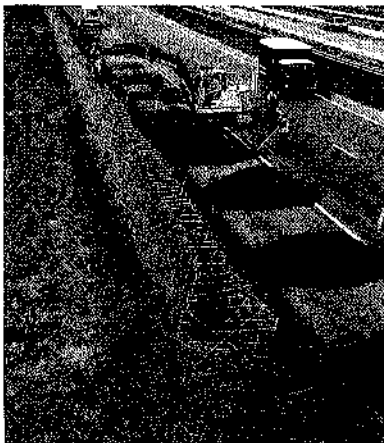
In de 70er jaren was de problematiek rond AAgrunol al bekend. Waarom heeft het zo lang geduurd voordat er maatregelen genomen waren?

Vanuit de bevolking is dat al in een vroeg stadium ingezien en de Inspektie heeft daar reeds vroeg op aangedrongen. Het bedrijf was toen in het bezit van een Hinderwetvergunning die produktie van bestrijdingsmiddelen toestond. De gemeente heeft niet voldoende controle uitgeoefend op de lozings in de bodem. De Inspektie heeft het gemeentebestuur van Groningen meegedeeld, dat er rond AAgrunol een zodanige milieuhygiënische situatie bestond, dat het voortzetten van de bedrijfsvoering voor de volksgezondheid en uit een oogpunt van milieuhygiëne niet langer aanvaardbaar was. De aard en de omvang van de bodemverontreiniging is pas door onderzoek vastgesteld nadat het bedrijf vertrokken was.

De chemische verbindingen zijn vaak moeilijk afbreekbaar, zoals zware metalen en kwikhoudende bestrijdingsmiddelen. Als je teveel kwik in je lichaam krijgt, kunnen neurologische afwijkingen ontstaan die zich uiten in storingen in de beweeglijkheid van ledematen.

Behalve de chemische industrie vormen de lokaties van oude gasfabrieken de grootste problemen, zoals het Hoeksterend in Leeuwarden. De vervuiling van deze terreinen door teerachtige stoffen (kolen) en cyanide complexaan is vaak aangetroffen. Deze stoffen zijn schadelijk voor mens, dier en plant. In Noord-Nederland gaat het om 37 lokaties van oude gasfabrieken. Rond Delfzijl is de verontreiniging van onderwaterbodems een belangrijk probleem. Ook het dempen van de oude wijken in Zuidoost-Drenthe heeft geleid tot omvangrijke bodemverontreiniging. Deze verontreinigingen moeten worden afgegraven, verwerkt of verbrand, of als dat niet kan, worden geïsoleerd. De vervuilde grond van Kollum Chemie moet nog worden afgevoerd. De vervuiling is vergelijkbaar met die van AAgrunol, niet wat omvang betreft, maar wel wat de aard van de verontreiniging betreft.

Vuilstortplaatsen zijn per definitie verdacht omdat er chemisch afval gestort kan zijn. Veel van aard en omvang van verontreiniging is nog onbekend. Een groot deel van de bodem is verontreinigd door chemische afvalstoffen en door het grootschalig gebruik of verspreiding in Noord-Nederland in de

Aanleg geluidswal langs de weg Groningen-Drachten

agrarische sektor van bestrijdingsmiddelen. Er worden mest- en voedingsstoffen toegevoegd. Dat veroorzaakt dus bodem- en waterverontreiniging. In tegenstelling tot de bestrijding van de verontreiniging van het oppervlaktewater is de bodemsanering nog maar pas begonnen. Eigenlijk zijn we nog bezig met een grote onderzoeksaktie, de saneringsaktie is nog maar net begonnen. Overal waar de chemische industrie actief is (geweest), moet rekening worden gehouden met verontreiniging van de bodem. Het is ondenkbaar dat over 10 jaar de bodem weer schoon zal zijn.

Noord-Nederland heeft nooit hoog gescoord op het punt van luchtverontreiniging. Alleen de chemische industrie in Delfzijl en de elektriciteitscentrales zijn boosdoeners. In de Veenkoloniën is de stank terugdrongen, er is nog één stanklokatie gebleven bij Veelerveen als gevolg van de afvoer van het afvalwater van de aardappelmeelfabriek Ter Apelkanaal naar de Dollard. Ook suikerfabrieken zijn hinderlijk.

Geluidhinder

Geluidhinder tengevolge van verkeer neemt toe. Er worden steeds meer geluidwallen en schermen gebouwd langs snelwegen. Aan symptoombestrijding wordt het nodige gedaan maar van bronbestrijding is nauwelijks sprake. Belangrijk is de geluidhinder rond het rangsterrein Onnen. Ook daar moet de milieuhinder worden aangepakt bij de bron. Dat betekent dat de Spoorwegen nieuw en minder lawaaiig materieel moet

aanschaffen en dat het rangeren beperkt wordt tot een bepaald gebied en een bepaald tijdstip. Het rangeren is in de loop der jaren uitgebreid in de richting van Haren en dat is een slechte zaak, want daar is meer bebouwing.

De vliegbasis Leeuwarden is ook een belangrijke bron van geluidhinder. Er is wel wat aan gedaan door de richting en de intensiteit van de vliegbewegingen te veranderen. Dat heeft echter niet geleid tot een wezenlijke vermindering van de problemen. Een zeer aanzienlijke geluidsbelasting bestaat op en rond de militaire oefenterreinen op Terschelling en Vlieland. In overleg met Defensie is er in beperkte mate iets gedaan aan baanverdraaiing wat niet heeft geleid tot oplossing van het probleem.

De bodem is er niet voor het opbergen van overbodige stoffen

Hoe is de ontwikkeling inzake het gebruik van zoutholten?

Er zijn twee opties, nl. het gebruik van zoutholten voor vloeibaar aardgas; die optie is vrij serieus. Daarnaast is er interesse om te komen tot de inrichting van een zoutmijn voor opslag van chemisch afval en er is sprake geweest van de opslag van radio-actief afval. Wij zijn betrokken bij de MER-procedure (Milieu Effect Rapportage) voor de opslag van aardgas in zoutholten. Minister Nijpels is nog in overleg met de Gasunie om op basis van vrijwilligheid dit project aan te melden als een MER-project. Het Ministerie van Economische Zaken voelt daar niet voor, omdat elke activiteit die in de toekomst rond zoutholten wordt beoogd MER-plichtig zal zijn. Dat is een goede zaak, want het gebruik van de bodem en de diepe ondergrond voor de opslag van allerlei stoffen is een zaak waar bijzonder voorzichtig mee moet worden omgegaan. De bodem is er niet om stoffen waar wij verder geen bestemming voor hebben, op te bergen.

Milieuprijs

Waarom is alleen Smallingerland van de 115 gemeenten in Noord-Nederland kandidaat geweest voor de milieuprijs?

Smallingerland heeft reeds vele jaren een actief gemeentelijk milieubeleid gevoerd ten aanzien van afvalstoffen, klein chemisch afval, milieu-educatie, het verbod op het gebruik van bestrijdingsmiddelen, de uitvoering van het vergunningenbeleid.

Er zijn ook andere gemeenten die een uitstekend milieubeleid voeren. Ook in Noord-Nederland. ●